

Dutkansearvi dieđalaš áigečála

Volume 6, Issue 1, 2022

Spešiála nummir / Special issue

Kulturárbi otnábeaivvi geavadagain / Indigenous cultural heritage in current practices

Buvttadeaddji / Publisher

Sámi giela ja kultuvrra dutkansearvi / Sámi Language and Culture Research Association

Váldodoaimmaheaddjit / Editors

Hanna Guttorm & Irja Seurujärvi-Kari

ISSN 2489-7930

Láidehus: Álgoálbmotdutkan metodologiijat sámi ja globála konteavsttain

Pirjo Kristiina Virtanen

Álgoálbmotdutkan vuollái čáhket mánggat sierra dutkansuorggit, teoriiat, metodat, metodologiijat ja digaštallamat, mat ovttasrádiid maiddá hábmejit álgoálbmotdutkanmuša iešheanalaš dutkansuorgin. Doaimmahuvvon girji Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts váikkuha dasa, mo sámi dutkanmetodologiijat leat áddejuvvon sámi ja davviriikkalaš universitehtain. Dasa lassin dat jearrá, mo sámi dutkit leat ovddidan álgoálbmotdutkan metodologalaš vuođu globálaččat.

Álgoálbmotdutkan metodologiijat rahpet geainnu báikkálaš dáviide buvttadit dieđu, guldalit čiekŋalit álgoálbmogiid árvvuid, nugo gudnejahttima, ovddasvástádusa, luohtehahttivuođa ja vuostevurrosaš addima dahje veahkkálasvuođa (eng. reciprocity). Dát metodologiijat váldet duodas dutkiid refleksiivvalašvuođa sihke álgoálbmogiid dieđalaš doahpagiid ja systemaid, maid muhtimat sáhttet adnit iešalddes čielggasin.

Akademalaš máilmmis epistemalaš hierarkiiat ja dábálaš dikotomalaš doahpagat ja kategoriijat ain otnege mearridit dutkanmuša geavadagaid ráhkadusaid. Gitta 1960-logu rájes seammás, go dáhpáhuve mánggat politihkalaš rievdadusat álgoálbmotdutkit loktejedje jiena das, mo sii leat dutkojuvvon, mo sin dieđut leat váldon háldui boasttoavttuiguin, mánggalágan vealahangeavadaiguin ja mo sin dieđut leat govvejuvvon primitiivvalažžan, eksohtalažžan, dološ jávkán diehtun.

Álgoálbmotdutkit artikulerejedje iežaset vuolggasajiin ja gáibidedje aktiivvalaš doaibmi rolla dutkamis nugo Sámis, Kaupapa Māori Aotearoas, Austrálias, Asias ja Afrikas. Ovdamearkka dihte Lakota dutki Vine Deloria Jr. čálii álgoálbmogiid oaidnemeahttunvuođas diehtagis. Bálddalaga báikkálas konteavstaiguin gaskariikkalaš deaivvadeamit fále saji álgoálbmogiidda ja sin dutkiide gulahallat gaskaneaset. 1970-logus šattai jorggáldatáigin, goas álgoálbmogiid aktiivvalašvuohta ja vuoigatvuođat váldojedje digaštallama vuollái.

Dan sivas álgoálbmotdutkanmuš bohciidii, deattuhii álgoálbmotdieđuid buvttadeami dynámalaš prosessan sihke álgoálbmotanalysaid otnáš ja mannan áiggis. Dutkansuorggi álgoáiggiin fuopmášupmi giddejuvvui váldegaskavuodaide álgoálbmotservodagaid ja nu gohčoduvvon oarjemáilmmi servodagaid, dan diehtaga ja skuvlenortnegiid gaskkas. Globálaččat álgoálbmogiid oainnut šádde viidát dovddusin, go Linda Tuhiwai Smith almmustahtii Decolonising Research Methodologies, man olggosattii gaskariikkalaččat dovddus goasttideaddji dálle. Dán girjii fokus lei duodaide, mo váldegaskavuodat ja dominánsa ledje konkretisejuvvon dutkanmušas ja mo sáhtášii doaimmat earáláhkai. Álgoálbmotjurddašeaddjit leat goittotge bargan metodologalaš áššiid birra juo guhkit áigge, nugo sámi jurddašeaddjit čájehit 2. kapihtalis Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts-girjii.

Vaikko gažaldagat álgoálbmogiid suverenitehtas leat guovddázis álgoálbmotdutkanis, otná beaivve álgoálbmotdutkanmuš ii gieđahala dušše kolonialismma árbbi, muhto fáttmasta álgoálbmogiid doahpagiid, sosiála máilmmiid ja árvvuid álgoálbmogiid eavttuid ja gielaid vuodul. Dat leat lokten daid akademalaš háleštallamiidda. Álgoálbmotdutkanii čáhkhet álgoálbmotdutkanama metodologiijaid pluralitehta ja maiddái álgoálbmogiid pluralitehta. Mánngat álgoálbmogiid metodologalaš, epistemologalaš ja ontologalaš doahpagat leat diedálas girjiiin ja áigečállagiin dutkojuvvon ehtalaččat.

Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts maiddái čájeha, ahte álgoálbmotdutkanama metodologiijat sáhttet leat earáláhkai olggobeale ja siskkobeale dutkiid geavahusas. Sihkarit dutki, gii lea eret álgoálbmotservodagas sáhttá dovdat buoret kultuvrralaš protokollaid ja servodaga historjjá ja dáláš áigge, dasa lassin sus sáhttet leat buorit gielladáiddut. Goittotge leat earálágan vuogit leat olggobeale ja siskkobeale dutkin, ja dutkanpoššuvnnaid ferte ehtalaččat reflekteeret. Duodaide sierralágan perspektiivvat sáhttet leat ávkkálaččat, go dahká transformášuvnnaid sierralágan dásiin. Dutkiin, geain lea earálágan duogážat, sáhttet leat mihtilmas rollat ja ovdanbuktinvuogit, nugo ovdduid gohcimis, kultuvrralaš jorgalemiin ja eará vuorrováikkuhusvugiin, mat vaikkehit servodaga nuppástuvvami. Dasa lassin erenoamážit planehta ekologalaš ja dearvvasvuodalaš heahtedilit gáibidit nannosut álgoálbmogiid dieđuid ja daid ehtalaš árvvuid vuhtiiváldima akademalaš háleštallamiin.

Girji Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts čállit geavahit báikkálas dábiid buvttadit dieđu, nugo máinnasteami ja oktavuodaid bokte ja váldet daid duodálaččat sihke láidestit guhkesáigásaš dutkanprosessaid ehtalaččat. Girji čájeha, ahte leat sierralágan álgoálbmotdutkan metodologiijat ja nu álgoálbmotdutkan metodologiijaid birra fertešii hállat pluralas. Álgoálbmotdutkanis váilu dovddasteapmi eurohpalaš akademiain ja dát girji lea dasto váikkuheamen dasa, ahte álgoálbmotdutkan dieđalaš genealogiija ja diversitehtta šaddet oinnolažžan.

Dát girji lea boadus Indigenous Research Methodologies in Academia fierpmádaga deaivvademiin, mat čohkkejedje oktii dutkiid Helssega universitehtas, Sámi Allaskuvllas, Norgga arktalaš universitehtas Romssas, Lappi universitehtas, Upmi universitehtas, Helssega Dáidda universitehtas ja Oulu universitehtas. Barggu lea ruđalaččat dorjon Suoma Kulturfoanda ja girji open access- geavaheami Helssega universitehtta, Sámi allaskuvla, Norgga arktalaš universitehtta ja Lappi universitehtta.

Gáldu

Virtanen, P.K., P. Keskitalo & T. Olsen (eds.). 2021. Indigenous Research Methodologies in Sámi and Global Contexts. Leiden: Brill.

Liŋka artihkkalii: <https://brill.com/view/book/9789004463097/BP000002.xml>